

משלי פרק ב

(א) בְּנֵי אִם תִּקַּח אֲמָרִי וּמִצּוֹתַי תִּצְפֹּן אֶתְךָ:

שו"ת יביע אומר חלק ז - יורה דעה סימן יט

וע' במדרש רבה (פרשת קדושים ר"פ כה), עץ חיים היא למחזיקים בה, אמר רב הונא, שלא יהיו דברי תורה בעיניך כאדם שיש לו בת בוגרת ורוצה להשיאה לכל מי שירצה אותה, לכך נאמר בני אם תקח אמרי ומצותי תצפון אתך. ופירש הרש"ש, שהכוונה שלא ילמד תורה לתלמיד שאינו הגון, ולכן הקדים הפסוק עץ חיים היא למחזיקים בה, ר"ל שלפעמים צריך להחזיקה לעצמו שלא ילמדנה למי שאינו הגון. ע"ש. וז"ל הרמב"ם (בפ"ד מהל' תלמוד תורה ה"א): אין מלמדים תורה אלא לתלמיד הגון נאה במעשיו, או לתם, אבל אם היה הולך בדרך לא טובה, מחזירים אותו למוטב, ומנהיגים אותו בדרך ישרה, ובודקים אותו, ואח"כ מכניסים אותו לבית המדרש, ומלמדים אותו תורה, אמרו חכמים כל השונה לתלמיד שאינו הגון הרי הוא כאילו זורק אבן למרקוליס וכו'. וכן פסקו הטור ומרן הש"ע ביו"ד (סי' רמו ס"ז). ע"ש. וע' באבות דר' נתן (סוף פ"ב), והעמידו תלמידים הרבה, לפי שבית שמאי אומרים אל ישנה אדם אלא למי שהוא חכם ועניו ובן אבות, אבל בית הלל אומרים לכל אדם ישנה, שהרבה פושעים היו בישראל ונתקרבו לתלמוד תורה ויצאו מהם צדיקים וחסידים וכשרים. וכתב הרשב"ץ במגן אבות שם, שהיא המחלוקת (בברכות כח א) שבין רבן גמליאל שהיה אומר כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, לבין רבי אלעזר בן עזריה וחכמים שסילקו את שומר הפתח ונכנסו הכל, וניתוספו שבע מאות ספסלים בבהמד"ר. ומוכח בגמרא שם שכן עיקר כדעת ראב"ע וחכמים. וסיים הרשב"ץ, שאע"פ שהשונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם וכזורק אבן למרקוליס, זהו בתלמיד שמעשיו מקולקלים וסנו שומעניה, אבל סתם בני אדם א"צ לבדוק אחריהם, ולכן הזהירו והעמידו תלמידים הרבה. ע"כ. (וזהו שכתב הרמב"ם "או לתם").

משלי פרק ז פסוק כו: כי רבים חללים הפילה ועצמים כל הרגיה.

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ב

ד"א הרחק מעליה דרכך זו זונה שאומרים לו לאדם אל תלך בשוק זה ואל תכנס במבוי זה שזונה יש שם נאה ומשובחת והוא אומר בטוח אני בעצמי שאע"פ שאני הולך לשם איני נכשל בה אמרו לו אע"פ שאתה בוטח בעצמך אל תלך לשם שמא תכשל בה שהרי אמרו חכמים שלא ירגיל אדם לעבור על פתח זונה שנאמר כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה (שם כ"ו):

עבודה זרה דף יט עמוד ב

אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב מאי דכתיב (משלי ז) כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה. ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה ועד כמה עד מ' שנין. והא רבא אורי. התם בשויין.

רש"י שם

הפילה לשון נפל שלא מלאו ימיו כלומר תלמיד שלא מלאו ימיו רבים חלליו ועצומים המתעצמים והמחרישים ומתאפקים מלהורות הורגין את דורן ועצומים לשון ועוצם עיניו (ישעיהו לג) ועד כמה הוי ראוי להוראה עד ארבעין שנין משנולד והא רבא אורי וכל ימיו לא היו אלא ארבעים שנה בפ"ק דראש השנה (דף יח) התם בשויין בשאיין בעירו גדול ממנו

רמב"ם תלמוד תורה פרק ה, הלכה ד

וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זה רשע שוטה וגס הרוח, ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה וגו', וכן חכם שהגיע להוראה ואינו מורה הרי זה מונע תורה ונותן מכשולות לפני העורים ועליו נאמר ועצומים כל הרוגיה, אלו התלמידים הקטנים שלא הרבו תורה כראוי והם מבקשים להתגדל בפני עמי הארץ ובין אנשי עירם וקופצין ויושבין בראש לדין ולהורות בישראל הם המרבים המחלוקת והם המחריבים את העולם והמכביין נרה של תורה והמחבלים כרם ה' צבאות, עליהם אמר שלמה בחכמתו אחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים.

קול אליהו על שמות פרק כ פסוק יג

לא תרצח (שם כ. יג), הנה בטעם העליון נקרא בקמ"ץ ובתחתון בפת"ח תחת הצדיק ויש לומר שירמוז למה שאמרו חכמינו ז"ל בגמרא במס' ע"ז (דף י"ט) על הפסוק כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה [מלשון נפל שלא מלאו ימיו] ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה [מלשון עוצם עיניו] ע"ש בפירש"י וקראו חז"ל את שניהם רוצחי נפשות זה בפתחת פה להורות, וזה בקמיצת פה ועצימת עין מבני הדור ואינו מזכה אותם בהוראתו. ולזה ירמזו קמ"ץ ופת"ח שהוראתם פתיחת פה וקמיצתו הוא בכלל לא תרצח. (יסודי אהל מועד דף מ' ע"א):